

5. Marcia L Rosal, (2018). Cognitive-behavioral art therapy: from behaviorism to the third wave, New York, NY: Routledge, 2018. [англійською мовою].

КОНФЛІКТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

УДК 159.922.6

Браніцька Тетяна Ромуальдівна,
*д. пед. н., професор, завідувач кафедри
педагогічних наук, професійної та початкової освіти
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*
Доценко Ірина Віталіївна,
*студентка спеціальності 053 Психологія,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація *Стаття присвячена вивченню впливу конфліктів на психологічний стан учасників в сучасному освітньому процесі. Зроблено акцент на аналіз наукових досліджень, спрямованих на розуміння конфліктів та психологічних стан учасників освітнього процесу. Шляхом системного огляду літератури та наукових публікацій висвітлені психологічні аспекти конфліктів у закладах освіти. Висвітлено, як розуміння цих аспектів може сприяти вирішенню конфліктів та покращенню психологічного стану учасників освітнього процесу. Стаття закликає до свідомого підходу для конфліктів і розвитку стратегій для покращення психологічного стану учасників освітнього процесу.*

Ключові слова *Конфлікт, психологічний стан, учасники освітнього процесу, заклади освіти, психологічні аспекти.*

Актуальність дослідження. *Поняття конфлікту в сучасному суспільстві стає все більш актуальною та невід'ємною частиною міжособистісних відносин. Незалежно від природи конфлікту — чи він пов'язаний зі сферою роботи, сімейними стосунками чи соціокультурними розбіжностями, його вплив на психологічний стан учасників не може бути*

недооцінений. Важливим аспектом вивчення конфліктів є розуміння психологічних наслідків, які переживають учасники, втягнуті в конфлікт. Відтак, конфлікти - це частина життя, це не лише ситуація, яка створюється в нашому суспільстві але й складні психологічні драми, які суттєво впливають на життя та свідомість учасників. Невирішені конфлікти можуть призвести до руйнування відносин, незадоволення потреб, а також зниження психологічного благополуччя людей. В сучасному суспільстві – явище «Конфлікт», несе за собою психологічні наслідки, які можуть вплинути на психічне та емоційне благополуччя учасників. Цей вплив може бути різним, включаючи стрес, тривогу, втрату довіри, низьку самооцінку та багато інших аспектів психологічного стану. Змінюючи наше уявлення про конфлікт, ми здатні сфокусувати нашу увагу на його психологічних наслідках, які відчують учасники. Важливо мати розуміння, які психологічні наслідки переживають учасники конфлікту, і як це впливає на їхнє психологічне благополуччя. Адже саме з розуміння починається усвідомленість, після якої ми спроможні діяти та відповідно впливати на свій стан. Психологічні наслідки конфлікту можуть бути дуже різноманітними. Вони включають стрес, тривожність, депресію, втрату довіри, низьку самоповагу та інші негативні емоції та стани. Переживання конфлікту може вплинути на фізичне здоров'я і загальний стан психіки його учасників, а також на їхні відносини з іншими людьми. Таким чином, питання психологічних наслідків конфлікту у суспільстві потребує особливої уваги і є актуальним та вимагає особливої уваги, оскільки воно має суттєвий вплив на інші процеси та життя, зокрема на процеси учасників освітнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми показує, що поняття конфлікту та його психологічного аспекту досліджується та аналізується в рамках можливостей наукових шкіл та напрямків (А. Адлер, Г. Лебон, К. Левін, К. Лоренц, У. Мак-Дугалл, Н. Міллер, С. Сігель, З. Фройд, Е. Еріксон, та ін.), та шкіл, які працюють в напрямку соціології та конфліктології (А. Гірник, Л. Пірен).

Знання про теоретико-методологічні засади розвитку конфліктологічної культури, зміст, методи подолання конфліктів, конфліктологічну компетентність та інструменти профілактики міжособистісних протиріч отримуємо за результатами наукових праць та досліджень Т. Браніцької, А. Деркач, А. Гриненко, Є. Нечепоренко.

Мета статті – теоретично дослідити вплив конфліктів на психологічний та емоційний стан учасників освітнього процесу для підвищення ефективності їх вирішення та застосування можливості їх подолання в закладах освіти.

Завдання статті.

1. Провести аналіз науково-психологічної літератури з метою узагальнення та визначення впливу конфліктів на психологічний стан учасників освітнього процесу.

2. Здійснити аналіз психологічних особливостей для розуміння психологічного стану учасників освітнього процесу.

Методи та методики дослідження.

Для вирішення першого та другого завдань дослідження використано: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукових праць а також систематизація, інтерпретація та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом усього життя існували та будуть існувати різні погляди на однакові події, ситуації. Саме обговорення цих поглядів потребує багато сил та емоційної стабільності.

Уміння швидко та ефективно врегульовувати конфлікти будь якої складності – це риса свідомого суспільства яке здатне дбати та цінувати не тільки про свій психологічний стан а також можливість ефективної взаємодії в соціумі. Оскільки, конфлікти можуть сприяти, як розвитку суспільства, так і призвести до погіршення відносин та завдати невідвортної шкоди у вигляді психологічних, матеріальних та людських утрат. Розвиток та процес конфліктів залежить від ставлення та поведінки суб'єктів які перебувають в ньому. Саме в ефективному діалозі існують шанси здобувати новий досвід через зміну або розширення звичних копінг стратегій. Породження конфлікту

постійно обумовлене не єдиною, а низкою причин, включаючи як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори. Оскільки міжособистісні відносини - це взаємодія де люди з різними поглядами, думками та інтересами постійно співпрацюють, конфлікти є практично неминучими. Вони можуть зруйнувати стосунки, викликати психологічні травми, засвідчувати негативні аспекти та посилювати недоліки, викликати стресовий стан та навіть ворожнечу. Свідомий підхід до вирішення конфлікту, залежить від здатності кожного учасника керувати своєю поведінкою, домовлятися, завдяки консенсусу та ефективно взаємодіяти.

У цьому контексті важливо розглядати конфлікти не тільки як проблему але й як можливість для вдосконалення і змін. Конфлікти можуть стати стимулом для розвитку нових методів взаємодії, вирішення проблеми та покращення відносин між учасниками. Тому дослідження психологічних аспектів має велике значення і може сприяти покращенню умов взаємодії в освітньому середовищі.

Конфлікти завжди були та залишаються невід'ємною частиною життя, після поглядів та різних думок на спільні події завжди актуальні. Важливо розуміти, що обговорення цих поглядів вимагає зусиль та психологічної стабільності, проте, конфлікти не обов'язково є проблемою, вони можуть бути і стимулом до покращення і змін. Конфлікти можуть вдосконалити методи розв'язання проблеми, покращити взаємодію між учасниками освітнього середовища та сприяти розвитку. Тому дослідження психологічних аспектів конфліктів має важливе значення і може сприяти створенню кращих умов в освітньому процесі. Таким чином, дослідження психологічних аспектів конфліктів представляє собою важливе завдання, яке потребує подальших досліджень та уваги, адже конфлікти становлять невід'ємну частину життя та взаємодії людей. Свідоме розуміння психологічних станів учасників конфліктів може сприяти покращенню якісної взаємодії між людьми, вирішенню конфліктних ситуацій та підвищенню загального психологічного стану учасників освітнього процесу. У майбутньому це дослідження може

послужити основою для розробки ефективних стратегій та програм з управління конфліктами, що сприятиме покращенню якості міжособистісних відносин та соціальної взаємодії. Таке дослідження дозволяє нам розуміти, як ми реагуємо на конфлікти, які наслідки викликають наші реакції та допомагають сфокусуватись та знайти конструктивні рішення. Ці дослідження сприяють покращенню умов для навчання та виховання, а також для побудови більш гармонійних відносин у суспільстві. У світі це психологічне дослідження конфліктів має велике значення і може бути корисним інструментом для підвищення якості життя та взаємодії між людьми.

А. Адлер, перший хто дійшов думки, що конфлікт - це внутрішньо особистісні проблеми, що породжені комплексом неповноцінності та такі, що прориваються назовні. На сьогоднішній день дослідники все більше акцентують увагу на такому явищі, як психологічні особливості учасників конфлікту. Загальновідомими причинами виникнення конфліктів є різні погляди, непорозуміння, конкурентна поведінка та інші фактори.

Е. Еріксон працюючи над темою конфліктів, дійшов висновку, що на кожній стадії психосоціального розвитку особистості відбувається вікова криза, що може бути подоланою або неподоланою. Отже, досліджуючи вплив вікових криз на психосоціальний розвиток особистості, Ерік Еріксон наголошує що для збереження психологічної стабільності важливо подолання вікових криз, адже неподолані вікові кризи можуть призвести до внутрішньої напруги та інтрапсихічних конфліктів, які в свою чергу впливають на психологічний стан особистості. Розуміння і подолання цих вікових криз є завданнями для забезпечення гармонійного розвитку та психологічної стійкості впродовж усього життя.

Американський соціолог Козер Л., пропонує визначення конфлікту, як боротьби на ціннісному рівні це може бути певний статус, владу, ресурси, метою цієї боротьби є нейтралізація, знищення опонента або нанесення йому шкоди. Отже, таким визначенням Козер Л., підкреслює важливість розуміння конфліктів як ситуацій, де відбувається зіткнення на основі цінностей, статусу,

влади та ресурсів між сторонами. Це складний соціальний феномен, де учасники активно захищають цінності, статус, владу та ресурси. Важливо розуміти, що в таких конфліктах учасників можуть супроводжувати серйозні психологічні стани і вивчення їхньої природи є важливою складовою розвитку конфліктологічної науки та практики.

В своїх роботах українські автори що мають досвід в психологічному консультуванні та психокорекції конфліктних ситуацій і конфліктів різного типу Ложкін Г. В. Пов'якель Н. І. висвітлюють актуальні психологічні проблеми конфліктів. Особливу увагу автори звертають на психологічні аспекти аналізу та діагностики конфліктів. В їхніх дослідженнях акцентується увага на важливості розуміння психологічних аспектів конфліктів. Автори звертають увагу на актуальні психологічні проблеми, пов'язані з аналізом та діагностикою конфліктів різного типу. В працях розкриваються ключові аспекти, що сприяють вирішенню конфліктів та покращенню взаємовідносини між особами та групами. Це дослідження має важливе значення для психологічної практики та розвитку психологічних підходів до вирішення конфліктних ситуацій.

Пропонуємо розглянути кілька психологічних особливостей які можуть мати вплив на учасників конфлікту.

1. Вікові особливості: Різні вікові групи мають різні психологічні особливості. Діти, підлітки, молодь і дорослі можуть мати різні сприйняття, реакції на стрес, та потреби.

2. Типи особистості: Індивідуальні риси особистості, такі як екстраверсія чи інтроверсія, рівень самооцінки, рішучість та інші аспекти, можуть впливати на психологічний стан учасників освітнього процесу.

3. Саморозвиток та самореалізація: Прагнення до саморозвитку та досягнення особистих цілей можуть вплинути на мотивацію та психологічний комфорт учасників освітнього процесу.

4. Стрес та адаптація: Учасники освітнього процесу можуть зазнати стрес через навантаження, високі очікування, тиск від оточуючих, навколишні

події. Цей аспект включає в себе механізми адаптації психіки до нових умов, побудови нових реакцій та стратегій для подолання цих викликів.

Аналіз появи конфлікту учасників освітнього процесу є важливим завданням для розуміння їхнього психологічного стану. Такий аналіз може сприяти виявленню окремих факторів, які впливають на стан учасників та сприятиме пошуку ефективних стратегій для покращення психологічного благополуччя в освітньому середовищі.

Слід зауважити, що сьогодні відбувається стрімкий розвиток суспільства, впровадження нових технологій, методів та напрямків, що в свою чергу сприяє новим викликам. Тому, потребує відповідних реакцій на такі виклики. Оскільки, реакція на таку поведінку може впливати на процес розвитку та вирішення конфлікту, крім того, може служити прикладом для оточуючих, то важливо розуміти, як налагодити конструктивну взаємодію в умовах конфлікту. Доцільно навчитися виявляти та контролювати свої емоції, розвивати навички ефективної комунікації та спільної роботи, що сприяє ефективному вирішенню конфліктів та створенню гармонійного середовища для всіх учасників освітнього процесу. Успішне міжособистісне спілкування серед працівників закладів освіти, включає в себе інструменти та компетентності які сприяють покращенню взаєморозуміння, ефективному вирішенню конфліктів та сприяють сприятливій атмосфері в навчальному середовищі. Варто зауважити, що поведінка усіх учасників конфлікту, має важливе значення на розвиток самого конфлікту. Усвідомлюючи особливості своєї поведінки, свої звичні реакції та використовуючи інструменти ефективної комунікації з'являється можливість максимально ефективно вирішувати конфлікт а також, що немало важливо, підтримувати конструктивну взаємодію з учасниками.

Проведений аналіз науково-психологічної літератури дозволив узагальнити та встановити, що конфлікти мають значний вплив на психологічний стан учасників освітнього процесу. Вони можуть призводити до стресу, зниження мотивації, погіршення взаємин та загального

психологічного благополуччя. Очевидним є той факт, що значний вплив на емоційний та психологічний стан учасників освітнього середовища, впливає конфлікт. Відтак, отримані результати дослідження вказують на вплив психологічних наслідків конфліктів на інші сфери діяльності учасників освітнього процесу. На основі дослідження стало очевидним, що конфлікти можуть суттєво впливати на різні аспекти життя учасників освітнього процесу, включаючи їхнє психологічне самопочуття, міжособистісні відносини, навчальні успіхи та загальний психологічний стан.

Висновки. Таким чином на основі проведеного теоретичного аналізу можна зробити висновок, що конфлікти в освітньому середовищі можуть суттєво впливати на психологічний стан учасників освітнього процесу. Діяльність учасників освітнього процесу значною мірою залежить від їх психологічного стану, і тому важливо розуміти та вивчати психологічні аспекти конфліктів. Розуміння психологічного впливу дозволить підвищити ефективність вирішення конфліктних ситуацій шляхом розробки більш точних та адаптованих стратегій, спрямованих на подолання конфліктів в закладах освіти. Для досягнення цієї мети необхідно провести подальший дослідницький аналіз і розглянути практичні методи та інструменти для покращення управління конфліктами в освітньому процесі.

Перспективи подальших досліджень. Надалі можлива розробка програм та навчальних матеріалів для підвищення конфліктологічної компетентності учасників освітнього середовища та створення сприятливих умов для психологічного комфорту всіх учасників освітнього процесу.

Список використаної літератури.

1. Браніцька Т.Р. (2018). Конфліктологічна культура фахівців соціономічних професій: технологія формування. Монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан» ЛТД, [українською мовою].

2. Ложкін, Г. В. Пов'якель, Н. І., (2007). Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. *Харків: ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»*. с. 153-206. [українською мовою].
3. Конфліктологія за ред. М. П. Гетьманчука.- Львів: НУ «Львівська політехніка, 2007. – 326 с. [українською мовою].
4. Пірен, М. І., (2017). Основи конфліктології: навч. посіб. К., с. 278 [українською мовою].
5. Боришевський, М. Й., & Кушнірюк, В. М., (2000). Гуманізація оцінних ставлень як умова попередження конфліктів у педагогічному процесі. *Конфлікти в педагогічних системах: Збірник доповідей науково-практичної конференції, 20-21*. [українською мовою].
6. Гірник, А. М., (2010). Основи конфліктології. К.: *Києво-Могиланська академія*, 91-93. [українською мовою]
7. Гарькавець, С. О., & Волченко, Л. П. (2020). Конфлікти в освітньому середовищі: діагностика та практика вирішення: навчально-методичний посібник. [українською мовою].

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОЛОГІЧНОГО
ПРОЯВУ ТРАВМИ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ЗРІЛОЇ ОСОБИСТОСТІ**
УДК 159.922.378

Бурковська Галина Андріївна,
*студентка спеціальності 053 Психологія,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

***Анотація.** В даній публікації висвітлено особливості психологічного прояву травми в процесі розвитку зрілої особистості. Арттерапія є ефективним методом допомоги людині, яка зазнала психічної травми.*

***Ключові слова:** арттерапія, травма, тривожність, особистість, психічні стани.*

Актуальність дослідження. Проблема дослідження особливостей психологічного прояву травми в процесі розвитку зрілої особистості є